

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת ראה | גיליון מס' 61 | אב תשפ"ד

מִפְקוּדֵי אֶתְבוֹנָן (תהילים קיט, קד)

פרשת ראה

1.	ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעון וגו'	לדעת שהברכה והקללה תלויים בשמיעת קול ה' בקיום מצוות התורה	
2.	ונתת את הברכה בהר גריזים והקללה בהר עיבל	לקבוע מקום לנתינת הברכה בהר גריזים והקללה בהר עיבל	
3.	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות	לאבד ע"ז ומשמשיה	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע קפה סמ"ג עשין יד סמ"ק סי' לו
4.	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות	משמשי ע"ז אסורים בהנאה	יראים קב
5.	(יב, ב) אבד תאבדון את כל המקומות	לאבד כלים שנשתמשו בהם לעבודה זרה	
6.	(יב, ג) ואשיריהם תשרפון באש	לשרוף אשירת עבודה זרה	סמ"ק
7.	יב, ד אבד תאבדון וכו' ואשיריהם תשרפון לא תעשון כן להי אלהיכם	שלא לאבד דבר שנקרא שם יתברך עליו	חינוך תלוי: ל"ת סה"מ ל"ת ס"ה
8.	(יב, ג) ואת מזבחותרם תתוצון	לנתון מזבחות עבודה זרה	רס"ג
9.	ואבדתם את שמם	לאבד שם עבודה זרה	סמ"ק
10.	לשכנו תדרשו ובאת שמה. וכתוב (ירמיה ל, יז) ציון היא דורש אין לה עיין ר"ה לא, א	לדרוש ולמצוא מקום המקדש, ובחורבנו לעשות זכר למקדש	
11.	(י, יב) לשכנו תדרשו ובאת שמה.	לבנות בית הבחירה במקומו	
12.	(י, יב) לשכנו תדרשו ובאת שמה. וכתוב: (תהילים כו, ח) ה' אהבתי מעון ביתך ומשכן כבודך	לעלות לרגל ולבוא לבית המקדש לעתים מזומנות	
13.	י, יב, ובאת שמה והבאתם שמה	להביא כל הקורבנות ברגל ראשון לבית המקדש.	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פג סמ"ג עשין קפז
14.	(יב, ו) והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכרת בקרכם וצאנכם:	לאכול קדשים קלים ביכורים ומעשר שני בירושלים	
15.	תלט שלא להעלות קדשים בחוץ יב, יג השמר לך פן תעלה עולותיך וכו' סה"מ ל"ת פט סמ"ג לאוין שלב ג שלא לאכול מעשר שני של דגן ותירוש ויצהר חוץ לירושלים יב יז לא תוכל לאכול בשעריך וכו' סה"מ ל"ת קמא קמב קמג סמ"ג לאוין רנט רס רמא ורמב"ן משיג	שלא להעלות שום קורבן חוץ לעזרה	חינוך תלוי: ל"ת
16.	תפ מצוה להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה ולא בחוץ (יב, יד) ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך	להקריב כל הקורבנות בבית המקדש	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פד סמ"ג עשין קפח
17.	(יב, טו) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר	לפדות קודשים שנפל בהם מום	חינוך תלוי: מ"ע סה"מ מ"ע פו סמ"ג עשין קעז
18.		שלא לאכול מעשר שני דגן, תירוש, יצהר חוץ לירושלים	חינוך תלוי: ל"ת
19.		שלא לאכול בכור תם חוץ לירושלים	חינוך תלוי: ל"ת
20.		שלא לאכול ק"ק חוץ לירושלים	חינוך תלוי: ל"ת
21.		שלא לאכול בשר עולה.	חינוך תלוי: ל"ת
22.		שלא לאכול בשר קודשים קודם זריקת דמים.	חינוך תלוי: ל"ת
23.		שלא לאכול ביכורים חוץ לירושלים.	חינוך תלוי: ל"ת
24.		שלא לעזוב הלויים.	חינוך תלוי: ל"ת
25.		מצוות שחיטה.	חינוך תלוי: מ"ע -

26.	חינוך תנב: ל"ת	שלא לאכול אבר מן החי.	
27.	חינוך תנג: מ"ע -	להטפל להביא קורבנות חוץ לארץ למקדש.	
28.	חינוך תנד: ל"ת	שלא להוסיף על מצוות התורה	
29.	חינוך תנה: ל"ת	שלא לגרוע ממצוות התורה	
30.	חינוך תנו: ל"ת	שלא לשמוע למתנבא בשם עבודה זרה	
31.	חינוך תנז: ל"ת	שלא להסית יחיד מִישראל לעבודה זרה	
32.	חינוך תנח: ל"ת	שלא לאהוב את המסית	
33.	חינוך תנט: ל"ת	שלא לעזור השנאה מן המסית	
34.	חינוך תס: ל"ת	שלא להציל את המסית	
35.	חינוך תסא: ל"ת	שלא ללמד זכות על המסית	
36.	חינוך תסב: ל"ת	שלא למנוע מללמד חובה על המסית	
	חינוך תסג: מ"ע -	לדרוש ולחקור העדים היטב.	
37.	חינוך תסד: מ"ע -	לשרוף עיר הנדחת	
38.	חינוך תסה: ל"ת	שלא לבנות עיר הנדחת	
39.	חינוך תסו: ל"ת	שלא להנות מכל ממונה של עיר הנדחת	
40.	חינוך תסז: ל"ת	שלא להתגודד על המת	
41.	חינוך תסח: ל"ת	שלא לקרוע שער ראשו על המת	
42.	חינוך תסט: ל"ת	שלא לאכול פסולי המוקדשין	
43.	חינוך תע: מ"ע -	לבדוק בסימני העוף	
44.	חינוך תעא: ל"ת	שלא לאכול שרץ העוף	
45.	חינוך תעב: ל"ת	שלא לאכול נבלה	
46.	חינוך תעג: מ"ע	להפריש מעשר שני	
47.	חינוך תעד: מ"ע	להפריש מעשר שני וליתן לעניים	
48.	חינוך תעה: מ"ע	להשמיט הלואה בשמיטה	
49.	חינוך תעו: ל"ת	שלא לתבוע חוב שעבר עליו שמיטה	
50.	חינוך תעז: מ"ע	לנגוש את הנכרי	
51.	חינוך תעה: ל"ת	שלא לאמץ לב מלידת צדקה	
52.	חינוך תעט: מ"ע	ליתן צדקה כפי יכולתו	
53.	חינוך תפ: ל"ת	שלא למנוע מלהלוות מפחד השמיטה	
54.	חינוך תפא: ל"ת	שלא לשלוח עבד עברי ריקם	
55.	חינוך תפב: מ"ע	להעניק לעבד עברי בצאתו לחפשי	
56.	חינוך תפג: ל"ת	שלא לעבוד בבהמת קדשים	
57.	חינוך תפד: ל"ת	שלא לגזוז צאן קדשים	
58.	חינוך תפה: ל"ת	שלא לאכול חמץ ערב פסח עד חצות	
59.	חינוך תפו: ל"ת	שלא להותיר מקורבן חגיגה עד יום השלישי	
60.	חינוך תפז: ל"ת	שלא להקריב קרבן פסח בבמת יחיד	
61.	חינוך תפח: מ"ע	לשמוח ברגלים	
62.	חינוך תפט: מ"ע	להראות בעזרה ברגלים	
63.	חינוך תצ: ל"ת	שלא להראות בלא קורבן	

בפרשת השבוע

(יב, ה) 'לשכנו תדרשו ובאת שמה. והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'.

הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פרק א הלכה א): 'מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש'.

הרמב"ם מציין שני מטרות שעבורם נבנה בית המקדש, האחד מקום להקרבת הקרבנות, והשני מקום שאליו יחוגו שלש פעמים בשנה. ויש לומר שהמקור לשני אלו הוא הפסוק 'לשכנו תדרשו ובאת שמה. והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. הרי שני מטרות 'ובאת שמה', 'והבאתם שמה', דיינו עליה לרגל והקרבת הקרבנות. ואף שהרמב"ם מציין הפסוק 'ועשו לי מקדש', הרי בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב 'שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ וכו' ולבנות בית הבחירה, שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה' (ועיין בלחם משנה שם שהעיר על הסתירה). ויש לבאר שבתרומה כתב הציווי גרידא שהוא עבור "ושכנתי בתוכם" והשמיטו הרמב"ם שאין זה נוגע אלינו, ובראה הוסיף הכתוב את שתי המטרות שנוגעים לנו: לעלות, ולהקריב.

טבעי להיות יהודי

פרק מא: "צדקה, ומשפט", המאחד והמבדיל בין שניהם.

בפרקים הקודם העמדנו את כלל התורה והמצוות על שלש חלקים. שלשה אופנים, והם: **משפט וצדקה. ב. הכרה במציאות ה' ועבודתו. ג. קדושה.**

את ההבדל בין 'צדקה' ו'משפט', נוכל ללמוד מהפסוק בתהילים (תהילים קו, ג) "אשרי שומרי משפט, עשה צדקה בכל עת. כלומר ה'משפט' טעון 'שמירה', עמידה פסיבית על המשמר לבל ייפגע. כי המשפט משמעותו עמידה על זכויות האדם הקבועות במשפט, זכויות שאין רשות לפגוע בהם, ושלילתם מהווה פגיעה באישיותו של הזולת ובצלם האלוקים שלו. ואילו 'צדקה' טעונה 'עשייה', האדם צריך לצאת מגדרו וליזום עשיית צדקה. כלומר לא די בעמידה על משמר זכויותיו של הזולת, אלא צריך האדם גם לתת ולוותר משלו, למען צרכי הזולת גם בדברים שאין לו זכות מוקנית במשפט. ועם זאת נקראת 'צדקה' מלשון צדק, שכן אף שאין לו זכות משפטית על כך, ולתבוע את השני, אולם יש לו הצדקה לבקש ממנו, שכן אין זה 'צודק' שלאחד יהיה שפע והרווחה, בשעה ששכנו גוע מערב וחי בדלות נוראה. והמשותף בין שני מידות אלו הוא ששני המידות הללו קיימות בנפש, והמצפון דורש אותם, ויש להם שורש משותף, אף שלכאורה שני מידות אלו של 'משפט' ו'צדקה' נובעים משני יסודות בנפש האדם, ושרשיהם במצפון נפרדים זה מזה. שהרי ה'משפט' הוא 'מידת הדין', והוא רגש יציב ואיתן שיש בנפש ובא מתחושת התביעה של האמת, שלא לעבור על קו המידה, ולא ליטול כמלוא נימה מרכוש הזולת וזכויותיו.

ה'צדקה' לעומת זאת יסודה ב'מידת הרחמים', והיא רגש של רכות וחמלה, ושרשה בסלחנות לחולשות, וחוסר אמיצות לראות סבל, בשעה שהוא יכול למנעו. ואף שהם שני צדדים מנוגדים ואפילו קוטביים לפעמים, אך הם שני קטבים על אותו הקו, והמאחד ביניהם הוא שיסוד שני המידות היא התחשבות במי שאינו אני. מידת המשפט לא לפגוע בזכויותיו, ומידת הצדקה להעניק לו יותר מזכויותיו.

והמשותף בין צדקה ומשפט הוא, ששניהם נובעים וקיימים בתוך נפש האדם, ושניהם עניינם זכויות הזולת. אלא שמידת המשפט, היא המידה המחוייבת להתחשב בזולת, כלומר לא לפגוע במה שהוא שלו ובתחומו - ברכושו ובזכויותיו. ואילו מידת הצדקה, ממשיכה על אותו הקו מעבר למחוייבות, שאני מתחשב בזולת גם במה שאינו בתחומי, אני מעניק לו מרשותי ומוותר מזכויותי בכדי להיטיב לו. זהו סולם אחד (סקאלה) שראשיתו משפט ומחוייבות, ומאמצעו הוא הגבול היכן שמתחיל התחום שלי, שבו אין לזולת זכות תביעה, ובכל זאת מידת הצדיקים לוותר משלהם.

ובתוך תחום זה שהוא שלי, ישנו חלק מסויים שתביעת התורה היא לוותר ולהכניס אותה בתחום הזולת, משום שכאמור הצדקה יש בה צדק מסויים, שצודק הדבר להתחשב במצוקת הזולת. ומעבר לחובה הבסיסית של צדקה, יש תחום רחב של צדקה וגמילות חסדים שהם מה'מצוות שאין להם שיעור'.

وهוא אשר הבאנו מדברי הגמרא ש'צדקה ומשפט' יחדיו מביאים לתיקון העולם. כמו שנאמר 'אוהב צדקה ומשפט, חסד ה' מלאה הארץ'.

אלא שיש לשים לב גם להבדל בין גדר 'משפט' ל'צדקה', כי ה'משפט' הוא מחוייב, שיש דברים השייכים לאדם במשפט והם שלו, עד שניתן להוציאם מזולתו בדין, וחובת השמירה מוטלת על האדם שלא ליטול מתחום הזכויות של הזולת. ואילו הצדקה היא גם להתחשב בזולת מעבר למגיע לו במשפט ולעשות עמו צדקה ולתת לו משלי, וממילא אין היא חובה, אלא עשיית טוב גמישה, הציפיה האלוקית מהאדם לתת לזולת מעבר לגבולות חובתו הבסיסית.

ויתכן שזהו הנקרא 'הישר והטוב', כי אלו שני היסודות שהאדם צריך להיות, 'ישר' היינו לנהוג במשפט ובישר שלא לפגוע בממון ובזכויות הזולת. ו'טוב' היינו גם להתחשב ברצון הזולת ולהיטיב עמו ולעשות עמו צדקה, מתוך מה ששייך לי. אמנם חייב האדם להציב גבולות ברורים, להבדיל בין תחום המשפט שהוא מחוייב בו ללא פשרות, לבין תחום הצדקה שאינה חובה אלא מצוה והתנדבות, ותוקף המצוה בזה היא לפי מידת נדיבותו ורוחב לבו.

ועל כך אמרו חכמים במסכת אבות (ה, י) 'ארבע מדות באדם. האומר שלי שלי ושלך שלך, זו מדה בינונית. ויש אומרים, זו מדת סדום. שלי שלך ושלך שלי, עם הארץ. שלי שלך ושלך שלך, חסיד. שלי שלי ושלך שלי, רשע'.

ומה שאמרו במידת עם הארץ 'שלי שלך ושלך שלי', צריך ביאור, ולכאורה אינו אלא מידת מתמיהים, כי לשם מה עושה חילופין. ונראה הביאור כי אף אצל החסיד 'שליך שלך' הוא אינו באותו משקל כמו 'שלי שלך', אלא 'שליך שלך', היינו תחום הזולת שמגיע לשני במשפט, בזה הוא נזהר כמו מאש, שלא ליטול ממנו. ולמרות זאת הוא נכון להעניק 'שלי שלך', במה שהוא שלו הוא גמיש להתנדב ולתת משלו לזולת.

אבל יש מידת 'עם הארץ' שהוא 'שלי שלך שלך שלי', שכיון שהוא נדיב וגמיש בשל עצמו לתת לזולת, מזלזל גם בממון חבירו, וזה 'עם הארץ' שאינו מחשיב משפט וחי בהפקרות. וזו מידת החסיד שיועד להבדיל בין המשפט, שזכויות הזולת הם כחומה בצורה שאי אפשר לגנוע בה כחוט השערה, והיינו 'שליך שלך'. לבין צדקה מחלקו הוא שאינו מקפיד עליו, ומתנדב כפי יכולתו לתת לזולת משלו, והינו 'שלי שלך'.

וכמו שכתב החזון איש שהצדיקים יש רוחב לב, להכיל את שני המידות המנוגדות, להקפיד בדקדוק על זכויות הזולת, ולאפשר גמישות בזכויות של עצמם.

ועיין ברבינו יונה (אבות שם) שמסביר במה שנחלקו אם 'שלי שלי שלך' 'מידה בינונית', ויש אומרים מידת סדום. ומבאר שאירי שנותן צדקה, אבל בטבעו הוא כלי. ובזה נחלקו התנאים, שהיש אומרים ס"ל שיש כאן מידת סדום מאחר שאינו חפץ לתת.

[ולפי"ז יש לומר שבאותו משקל הוא עם הארץ שאם אינו נזהר בפועל בממון הזולת, וודאי הוי גולן, אלא איירי שנוהר בפועל, אבל אין טבעו מטהו לכך ואינו אוהב משפט, ולכן הוא עם הארץ].

לשכנו תדרשו ובאת שמה

ונתתה את הברכה על גריזים ואת הקללה על הר עיבל - יש להבין שהרי פרטיה של מצוה זו ניתנו בפרשת כי תבא, ושם נתבאר מי יעמדו על הברכה ועל הקללה ומה יהיו הארורים, ועמידת הלויים והקרבת עולות ואכילת שלמים, ולשם מה הקדים כאן את המצוה הכללית של נתינת הברכה והקללה על הר עיבל ומציין מקומם המדויק. **הלא המה בעבר הירדן אחר דרך מבוא השמש מול הגלגל אצל אלוני מורה.**

והנה כל פרשת ראה עוסקת במקום אשר יבחר ה' כלומר בבית המקדש ובמצוותיו. ונראה שפרשה זו היא הקדמה לקביעת מקום בית המקדש, ובא תחילה לקבוע מקום לנתינת הברכה והקללה, שזה נצרך מיד עם הכניסה לארץ, שזה הבסיס לקיומם וכניסתם לארץ. וממקום זה נמשך כח הקיום והכיבוש של הארץ, "את הברכה אשר תשמעון והקללה אשר לא תשמעון".

ואחר כך עוסק הפסוק ב"מקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם". ועיין ברש"י שתחילה עוסקת הפרשה במשכן שילה ואחר כך בבית עולמים. כלומר שעוסקים כאן ב'מקומות' שבהם יהיה לב הוויה העם המתיישב בארץ, ותחילה קובע במפורש את המקום אשר שם הברכה והקללה, שזה נצרך מיד עם הכניסה, והיינו שזה גם איזה בחינה של מקום שממנו נמשך השפעה העליונה, ושם הקימו מזבח כמבואר בפרשת כי תבא, ושמחת לפני ה' אלוקיך. והוא מאותו סוג העניינים של בית המקדש. ואחר כך עוסק במקומות אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, שהבחירה תהיה אחר כך. ולכן הקדים כאן לקבוע את המקום, אף שכל פרטי הדינים מבוארים בכי תבא. אבל פרשה זו עוסקת בקביעת מקומות לעבודת ה' בארץ ישראל.

והנה כידוע בין הר גריזים והר עיבל שוכנת העיר שכם, כדאיתא במשנה בסוטה. ומצינו שגם אברהם אבינו וגם יעקב אבינו נכנסו לארץ תחילה לשכם. ולאברהם נאמרה שם לראשונה ההבטחה לזרעך אתן את הארץ. וביעקב נאמר ויבא יעקב שלם עיר שכם ויבן מזבח ויקרא לו א-ל אלוקי ישראל. וידוע מה שדרשו בזה חז"ל, ונמצא שבשכם הגיע למדרגתו הגדולה כאשר חזר לארץ. ועכ"פ נתינת הארץ יש לה שייכות מיוחדת לשכם. הברכה והקללה ניתנו בהר גריזים והר עיבל, שהם בגבול מנשה ואפרים, מנשה בהר עיבל ואפרים בהר גריזים. ומשכן שילה היה מדרום לו בגבול בין יוסף ובנימין, שכינה בבנימין ולשכת הגזית ביוסף כדאיתא במשנה בסוף זבחים. ובית עולמים הוא הלאה דרומה בגבול בין בנימין ויהודה.

ונראה לבאר בסוד העניין, על פי מה שביארתי במקו"א שתחילה כשנכנסו לארץ היתה ההנהגה בידי שבט יוסף, ויהושע בן נון נחשב מלך במידת מה, והיה מאפרים משבט יוסף. ובאותה עשה היה המשכן בשילה שנקרא 'אוהל יוסף'. ואחר כך כשעברה המלכות ליהודה גם המקדש עבר לירושלים. ובאמצע היה בנימין שהוא ממוצע בין יהודה ויוסף, ונחלתו היא בין נחלות יהודה ויוסף, ולכן שאול היה המלך שמיצע בין תקופת יוסף לתקופת יהודה. וזה הטעם שלא גילתה התורה את המקום למקדש מפני שעדיין לא נבחר השבט למלכות. והנה מבואר בספרים ובפרט במהר"צ הכהן מלובלין, ההבדל בין בחינת יוסף ובחינת יהודה, שבחינת יוסף הוא צדיק גמור, שניזון בזרוע בזכות מעשי הטובים. ובחינת יהודה הוא מידת מלכות דלית לה מגרמה כלום, והוא בחינת בעלי תשובה, מידת הכנעה וביטול גמור, שאינו בא בזכות מעשי אלא בטל לה', והוא סוד מיעוט הלבנה שגם כשחסרה לבסוף חוזרת ומתמלאת.

ומשום כך השראת השכינה שייך דווקא בבחינת יהודה, וגם בבנימין שהוא ממוצע, כי השכינה היא בבחינה זו מידת מלכות, שאין לה הפסק וגם כזמני הסתר יש לה תקומה אחר המיעוט.

ובחינת הר גריזים והר עיבל הוא ברית הברכה והקללה, וזה בחינת יוסף, שניזון בזרוע ובזכות, שאם מקיימים המצוות זוכין, ואם לאו אין לעם קיום. ולכן כאשר נכנסו לארץ בהנהגת יהושע מלכות יוסף, היה מקום כריתת הברית בהר גריזים והר עיבל, במרכזו של נחלת יוסף בין נחלות מנשה ואפרים. במרכזו של הארץ ובמקום הכניסה הראשי שלה.

אבל המקום אשר בחר ה' היה דווקא בשילה בקצה נחלת יוסף הגובל בבנימין, כשהמזבח והשכינה בחלקו של בנימין (כמו שאמרו בגמרא (זבחים ק"ח, ב): 'דאמר רבי חמא בר' חנינא רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי וכו' ה"נ רצועה היתה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימין והיינו דכתיב תאנת שילה' (יהושע טז). ואז היתה לשכת הגזית בחלק יוסף. ואחר כך כשבאו אל המנוחה ואל הנחלה, והמלכות ניתנה לבית דוד, היה המקדש בצדה השני של נחלת בנימין בגבול עם יהודה, כשלשכת הגזית אצל שבט יהודה.

(כלומר שכם הוא בבחינת החרד המרכזי ["הסלון"] של ארץ ישראל, וירושלים הוא חדר השינה. כמו שכתוב 'בין שדי ילין'). [ומלכי ישראל כשחטאו, אזי ירבעם עשה שני עגלים אחד בבית אל ואחד בדן, ואילו עמרי התרחק משכם צפונה ובנה את שומרון, ואחאב תרחק יותר ובנה את ביתו ביזרעאל]. ובוודאי שכל הארץ קודש, אלא שמקום היניקה והשראת הקדושה צריך לשאוב מירושלים, ומאז שנקבע המקום שם, חל איסור לקבוע המרכז במקום אחר.

